

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: ОБЛІК ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

Дьякова Н.

Національний університет харчових технологій

Облік дебіторської заборгованості має певні особливості як у вітчизняній так і в зарубіжній практиці. В зв'язку з існуючою тенденцією до переходу ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності, в Україні все більшої актуальності набуває питання гармонізації обліку дебіторської заборгованості.

Методичним та прикладним питанням проблеми гармонізації обліку дебіторської заборгованості присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців як Н.М. Ткаченко, С.Ф. Голова, Ф.Ф. Бутинця, В.В. Ковальова, Ф.Ф. Горещької, В.П. Завгороднього, І.А. Бланка, С.Д. Батехіна та ін.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) складаються у відповідності до міжнародних стандартів і не суперечать їм.

В Україні для регулювання порядку обліку і відображення у фінансовій звітності дебіторської заборгованості передбачено П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», натомість в міжнародній практиці не передбачено єдиного стандарту. Ці питання регулюються такими міжнародними стандартами як МСБО 1 «Подання фінансових звітів»; МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»; МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»; МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації».

Згідно П(С)БО 10, дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори — це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1]. Відповідно міжнародні стандарти не надають єдиного конкретного визначення дебіторської заборгованості.

Проведення порівняльного аналізу положень П(С)БО та МСБО і МСФЗ за їх визначенням, визнанням, оцінкою та обліком дебіторської заборгованості дає можливість виділити їх спільні та відмінні риси.

Спільними рисами є те, що відповідно до національних та міжнародних стандартів дебіторська заборгованість:

Визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Класифікується за термінами погашення на короткострокову (поточну) та довгострокову; за ймовірністю погашення — на сумнівну та безнадійну.

Варто зазначити, що умови визнання сумнівної заборгованості відрізняються відповідно до П(С)БО та МСБО. Згідно П(С)БО 10 заборгованість визнається якщо існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. А відповідно до п.59 МСБО 39 за наступних подій: порушення контракту; значні фінансові труднощі емітента або боржника; стає можливим, що позичальник оголосить банкрутство або іншу фінансову реорганізацію; зникнення активного ринку для цього фінансового активу внаслідок фінансових труднощів [2].

Головна відмінність полягає в оцінці дебіторської заборгованості. У вітчизняній практиці при зарахуванні на баланс дебіторська заборгованість за продукцію,

товари, роботи, послуги оцінюється за первісною вартістю, а при включенні до підсумку балансу (на дату балансу) — за чистою реалізаційною вартістю [1]. У міжнародній практиці — при первісному визнанні за собівартістю фінансового активу, а після первісного визнання — за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективного відсотка [2].

Слід зазначити, що у зарубіжній практиці, на відміну від національної, не передбачається використання кодів рахунків, а лише їх назви. Для обліку дебіторської заборгованості використовують такі рахунки як [3, с.260-261]:

«Довгострокові фінансові інвестиції»

«Рахунки до одержання»

«Авансові платежі постачальникам та інші оборотні активи»

«Резерв на сумнівну дебіторську заборгованість» і т.д.

В міжнародній практиці широко використовується система надання знижок. Знижки, що надаються покупцям, можна поділити на дві групи:

а) торговельні знижки (trade discounts) — розмір запропонованої знижки може змінюватися залежно від обсягу замовлення;

б) грошові знижки (cash discounts) надаються з метою стимулювання дострокового платежу.

Для відображення їх в обліку використовуються наступні рахунки: «Знижки за оплату в строк» та «Втрачені знижки за оплату в строк». На жаль, в Україні такого механізму обліку знижок не передбачено.

Здійснивши порівняння особливостей П(С)БО та МСБО можна сказати, що у міжнародних стандартах наведені загальні (базові) правила класифікації, оцінки та визнання дебіторської заборгованості, що дає керівництву підприємства можливість більшої незалежності та самостійності. А в національних стандартах норми ведення обліку є чітко регламентованими, і їх недотримання може призвести до різного виду відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

2. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (офіц. текст: за станом на 1 січня 2013 р.) [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_015

3. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Навч. посіб. /І.В. Жолнер — К.: Центр учбової літератури, 2012 — 368 с.

Науковий керівник: Редзюк Т.Ю.